

СПОГАДИ ОЧЕВИДЦІВ

Вареник Олександра Іванівна

1915 р.н., жителька с. Македони

(запис 2008 р. Пархомчук В.М.,

голови Македонської с/р)

У часи Голодомору 1932-1933 років я працювала їздовою в колгоспі ім. Леніна села Македони. Дали мені воза, коня, і я звозила померлих на кладовище, де їх хоронили в одній ямі. Під лісом в хаті Сидоренка Івана померла вся сім'я – п'ятеро, з них троє дітей. Поряд була хата Смоляр Ликери. Зайшовши в хату, побачили, що жінка була несповна розуму, вся в крові, щось кричала. З печі звисала коса її дочки Марти. Вона з'їла дочку і сина Андрія, його останки були в льоху. Ликера померла через два дні.

Євтушенко Марія Іванівна

1913 р.н., жителька с. Македони

(запис 2007 р. Міщенко Т.В., бібліотекаря)

У голодні 1932-1933 роки я допомагала старшим у колгоспі ім. Леніна, робила різну роботу. Жили дуже тяжко, їли листя з липи та берестка – з липи млинці м'які, а з берестка жорсткі. В селі був дитячий садок. Там годували дітей віяним молоком та калатушкою, але малі діти пухли від голоду та помирали. Страшно було збирати та вивозити померлих малих дітей. Кожного дня звозили до десятка мертвих на кладовище в одну яму.

У нас був сусід Штельмах Остап. Хлопець Степан поліз на його город, щоб вирвати морквину, а Остап його зарубав. Уся сім'я Штельмахів (вісім осіб) померла, з них шестеро дітей.

В селі жила Дунька Касьянова, яка зійшла з розуму і з'їла свою дочку Соню.

На осінь 1933-го хліб уродив, але місцевий актив вивіз його.

Пікулик Марія Терешківна

1919 р.н., жителька с. Македони
(запис 2008 р. Пархомчук В.М.,
голови Македонської с/р)

У 1932 році мені виповнилося 13 років. Зі мною в один клас ходив Пікулик Хлор Михайлович. У школі нас годували калатушкою і давали по 20 грамів липеників. Ми калатушку випивали, а липеники збирали і відносили тим дітям, які опухли від голоду і вже не могли ходити до школи. Перестав ходити до школи і Хлор. Ми понесли йому липеники, а до нас вийшов його батько, Пікулик Михайло Семенович, грязний та пухлий, і сказав, що Хлора вже немає, та заплакав. У сінях стояло п'ять ящиків, в яких були тіла його померлих дітей. Вся їхня сім'я (вісім осіб, з них шестеро дітей) вимерла у 1933 році від голоду.

В липні 1932 року ми, дівчатка-підлітки, ходили на буряки. По рядках були розвішані марлі, змазані мелясою, для ловлі комах. Двоє дівчаток – Бондар Наталія та Мартиненко Оксана – злизували цю мелясу. Коли ми повернулися через годину, то вони були вже мертві. На буряках давали по півлітри віяного молока і 30 грамів липеників.

Ідучи додому з поля, під мостком побачили в'язану хустку, а коли ми її витягли, то там була замотана головка дівчинки років семи.

Семерун Оксана Пантелеймонівна

1926 р.н., жителька с. Македони

(запис 2008 р. Богач І.,

учениці 6 кл. Македонської ЗОШ)

У роки голодомору мені було 7 років, тому я все добре пам'ятаю. Батько працював агрономом у колгоспі. Урожай 1932 року зібрали хороший. Та під час хлібозаготівель активісти змушували селян віддавати всі свої запаси. Батько заспокоював матір, говорив, що хліб дуже потрібний державі. Я плакала від голоду і все повторювала: "Коли ж та держава наїсться?" Пізніше батько й мати стали теж так говорити.

Якось серед ночі в хату прийшли чужі люди, розбудили сім'ю. Пам'ятаю, як мама стояла перед тими дядьками на колінах і все запитувала, в чому ж винен наш батько, коли він віддав усе, що у нас було? Просила не забирати господаря з хати. Та непрохані гості на це не зважили і забрали батька. Отак ми залишилися втрьох. Крім мене з мамою ще 10-річний брат Микола. Їли переважно баланду. А ще у нас було трохи картоплі у погребі. Обчищаючи її, лушпайки не викидали. Весною потім посадили ними город. Тоді ж помер братик Микола. Мама не плакала, навіть приказувала: "Добре Миколці, він уже з Богом, а ми з тобою мучимось на цьому грішному світі".

Голодомор відібрав у мене найдорожче – дитинство, батька, брата. Я вже не кажу про те, що півсела вимерло. У кожній родині була трагедія, як і в нашій. Людей ховали переважно в одній великій ямі, яку доверху закидали тілами. А декого – окремо. А тепер і не знаємо, де їхні могили.